

Chernel István összehasonlító adatsora.

Az adatok forrása a következő mű: CHERNEL ISVTÁN, Utazás Norvégia végvidékére, Budapest, 1893.

Ebben a szép, ornithologiai szempontból is értékes könyvben a szerző COLLETT RÓBERT tanár közreműködésével, Kőszeg és Christiania között a következő összehasonlító sorozatot közli:

	<i>Megjelenés tavasszal.</i>		<i>Ankunft im Frühjahr.</i>	
	Kőszeg.	Christiania.		
Alauda arvensis	Febr. 22.	Mart. 20.		
Fringilla coelebs	Mart. 2.	" 26.		
Erithacus rubecula	" 6	Apr. 2.		
Turdus musicus	" 7	" 3.		
Columba oenas	" 7	" 5.		
Motacilla alba	" 8	" 5.		
Scelopax rusticola	" 10	" 5.		
Turdus iliacus	" 10	" 6.		
Gallinago scolopacina	" 22	" 20.		
Ficedula rufa	" 29	" 20.		
Saxicola œnanthe	" 31	" 20.		
Pratincola rubetra	Apr. 3	Mai. 5.		
Ficedula trochilus	" 4	" 3.		
Yunx torquilla	" 6	" 3.		
Muscicapa atricapilla	" 7	" 3.		
Sylvia atricapilla	" 8	Apr. 25.		
Hirundo rustica	" 10	Mai. 10.		
Cuculus canorus	" 10	" 12.		
Chelidon urbica	" 17	" 18.		
Motacilla flava	" 18	" 15.		
Muscicapa grisola	" 26	" 15.		
Ortygometra crex	Mai. 2	" 15.		
Lanius collurio	" 3	" 22.		
Coturnix dactylisonans	" 6	" 22.		
Cypselus apus	" 16	" 20.		

Szerző megjegyzi, hogy a költözőkódő madarak érkezésénél szembeszökő, hogy Kőszeg és Christiania között az időköz majdnem pontosan négy heti különbséget mutat ki.

A földirati fekvés a két pontra nézve:

Kőszeg: $47^{\circ} 22'54''$ é. sz.
 Christiania: $59^{\circ} 54'44''$ é. sz.
 Különbözet: $12^{\circ} 53'50''$.

Az őszi elvonulás adatait majd más alkalommal.

M. O. K.

Stefan v. Chernel's vergleichende Datenreihe.

Die Quelle dieser Daten ist das folgende Buch «STEFAN V. CHERNEL, Reise in das polare Norwegen, Budapest 1893 (ungarisch)». In diesem schönen, auch ornithologisch interessanten Buche gibt der Autor unter Mitwirkung von Prof. R. COLLETT die folgenden vergleichenden Daten-Reihen zwischen Kőszeg und Christiania:

Der Verfasser bemerkt, dass es bei den Zugvögeln auffällt, dass der Zeitunterschied zwischen Kőszeg und Christiania beinahe genau einen Unterschied von vier Wochen aufweist.

Die geographische Position der zwei Punkte ist:

Kőszeg: $47^{\circ} 22'54''$ N. B.
 Christiania: $59^{\circ} 54'44''$ N. B.
 Differenz: $12^{\circ} 53'50''$.

Die Herbst-Abzugsdaten folgen gelegentlich.

U. O. C.

Helgolandról.

GAETKE HENRIK, Helgoland sziget madárvirrasztója s mindnyájunk tisztelt atyamestere, a következő levelet intézte a M. O. Központ főnökéhez.

Helgoland, 1894 április 20.

Igen tisztelt kollega úr! Ön és madarászó barátaink meg kell, hogy nyugodjanak abban, ha én már többé nem írok madárvonulási jelentéseket: hiába! én már kiszolgáltam; — a mult tél még külön is, és nagyon érezhetően megviselt; ha az ember egyszer a nyolczvanig vitte föl, akkor már csak kivételesen járhat az ütköző sereg első sorában. Én már nem jutok el kertem kerítésén túl, a kertbe pedig a házamból léphetek be. A megfigyelők csapatja, a melyet magamnak neveltem, nagyrésztben a mennyei vadászterületekre költözött el, mások kidőltek, mint öreg főnökük, Helgoland sziget madárvirrasztója is. A mi azonban az utolsó hónapokban, ugyancsak megszűküült látókörömön belől feltűnt, az a szokatlanul hosszúra nyuló költözködése a *Turdus merulának* (fekete rigó), a mely február hó utolsó hetétől kezdve, a szó azon értelmében *naponként* kisebb-nagyobb számban érkezik, s e csapatok még csak az imént is legnagyobb részben öreghimékből állottak; a rendszerint vele együttjáró erdei szalonka — *Scolopax rusticola* — azonban csak gyéren mutatkozott. Apró éneklő madarak — az egy vörösbegy, *Erithacus rubecula*, kivételével alig-alig mutatkoztak; — egy s más poszáta — *Curruca* — itt-ott pár fűzi esz — *Ficedula rufa* — minden, a mi látható volt.

De a mult évi november elseje azért mégis oly nap volt, mely a régi időkre emlékeztetett, mert ez egy napon, ezen a kicsinyke szigeten 300 db erdei szalonka került a vadásznyújtóra. Hogy 1893. évi július 13-ikán itt emberemlékezet óta az első kanalasgém — *Platalea leucorodia* ♂ *ad.* — lövettet s Helgoland ismert madárfajait 397-re emelte, azt már bizonyosan tudja, úgy azt is, hogy ugyanazon hó 27-ikén itt a tatár pacsirtának — *Alauda tatarica* — egy remek, öreg himje — került meg, melynek egész tollazata egyszínűen és mélységesen fekete, tollazatán legkisebb nyoma sem maradt meg a téli mez világos szegélyzetének. Orra, friss állapotban világos, fehéresen-kékesszürke volt, egészen el-

Von Helgoland.

HEINRICH GAETKE, der Vogelwart auf Helgoland, unser verehrter Altmeister beehrte den Chef der ungarischen Ornithologischen Centrale mit folgendem Schreiben.

Helgoland, 20. April 1894.

Verehrtester Herr College! Sie und unsere lieben ornithologischen Freunde müssen es mir zu Gute halten, wenn ich keine Zugberichte mehr liefere: ich habe eben ausgedient — der verflossene Winter hat mir zudem sehr fühlbar mitgespielt, hat man es bis zu 80 gebracht, so gehört man nur ausnahmsweise ins Vordertreffen. Ich komme nicht mehr über meinen Garten hinaus, den ich vom Hause aus betreten kann, der Stab von Beobachtern, den ich mir herangezogen, ist zumeist zu den himmlischen Jagdgründen abkommandirt, andere sind unbrauchbar geworden, wie ihr alter Chef, der Vogelwart von Helgoland. Was mir von meinem nun so beschränkten Horizont aber im Laufe der letzten Monde aufgefallen, ist der so lange andauernde Frühlingszug von *Turdus merula*, die nunmehr seit letzter Woche Februar buchstäblich *täglich* in grösserer oder geringerer Zahl eintrifft, bis kürzlich noch zum grossen Theil aus alten Männchen bestehend; die sonst stets mit ihr zusammen ziehende Waldschnepfe — *Scolopax rusticola* — ist aber nur sparsam vertreten gewesen. Kleine Sänger sind bisher, ausser dem Rothkehlchen — *Erithacus rubecula* — fast noch gar nicht erschienen — eine oder die andere *Curruca* und zerstreute *Sy.* (*Ficedula*) *rufa* ist Alles was sich hat sehen lassen.

Der 1. November v. J. war aber nochmal wieder ein Tag, der alte Zeiten in Erinnerung rief, indem im Laufe desselben auf diesem so bescheidenen Inselchen 300 Schepfen zur Strecke gebracht wurden. Dass am 13. Juli 1892 der erste, hier jemals erlegte Löffler: *Plat. leucorodia* ♂ *ad.* abgeschossen worden, also die Zahl der Vögel Helgolands auf 397 erhöht hat, wird Ihnen wohl schon bekannt sein, ebenso dass ich am 27. desselben Monats ein prachtvolles altes Männchen von *Alauda tatarica* erhielt, durchaus einfarbig tiefschwarz am ganzen Gefieder, nicht die kleinste Spur der hellen Federsäume des Winterkleides ist an demselben verblieben. Der Schnabel war frisch ganz hell weisslich blaugrau

mosódó fehéresen-kénsárgás lehelettel — igaz remek! e fajnak egy öreg tojója már ott volt a gyűjteményemben s így ez a Középeuropára nézve oly ritka madárfaj éppen úgy, mint az *Alauda sibirica* is, egy szép, öreg párban van meg.

Mindössze ennyi volna az — fájdalom igen kevés! — a mit a kedves Ornisról mondhatok. Vajjon a jövő hónapok hoznak-e valami érdekes újdonságot, ezt türelmesen be kell várnunk, s ha akad, örömmel kell fogadnunk. Legjobb üdvözlettel az Öné!
Gaetke Henrik.

mit ganz verwaschen weisslich schwefelgelbem Anfluge — ein Prachtstück! ein altes Weibchen dieser Art enthielt meine Sammlung schon, und somit ist denn auch diese für Mitteleuropa so ausnehmend seltene Art, gleich *Alauda sibirica* durch ein schönes altes Pärchen vertreten.

Das wäre wohl alles, leider so wenig! was ich von der lieben Ornis zu erzählen hätte. Ob die nächsten Monde noch irgend eine interessante Neuigkeit bringen werden, ist geduldig abzuwarten, wenn kommend aber mit umso grösserer Freude zu begrüßen. Mit bestem Grusse der Ihrige!
Heinrich Gaetke.

A sarlós- vagy kazári fecske (*Cypselus apus* L.) érkezési ideje Nagy-Rőczén.

1877-től 1889-ig Nagy-Rőczén (Gömör m.) állomásozva, hazánk e vidékén tettem ornithológiai megfigyeléseket és feljegyzéseket, melyekből a sarlós fecskére vonatkozólag közlöm naplóból az érkezési adatokat. Ennek a madárnak ugyanis Nagy-Rőczén, a lakásom közelében fekvő evang. templom tornyán 1879-től 1887-ig állandóan három párja fészkel, 1888. és 1889-ben 4—5 párja. S minthogy megérkezése után a madár mindjárt észrevehető, a mennyiben a torony környékén szálldogál és sipitoz, s mert ápril 20-ikától mindennap gondosan figyeltem megjelenésükre: adataimnak kifogástalanoknak kell lenni.

Nagy-Rőczén a megérkezési középdatum észleleteim szerint május 4-ike; néhány napi késés vagy korábbi érkezés tisztán az időjárás viszonyaitól függött. Ha ápril vége felé hosszasan meleg idő járt, a fali fecske a normalis napnál korábban, ellenben hűvös, esős idő után később érkezett.

Datumaim különben a következők:

Érkezett 1879-ben május 9-én négy darab, május 13-án a harmadik pár is.

1880-ban május 5-én,
1881-ben nem figyelhettem meg,
1882-ben május 8-án,
1883-ban május 8-án,
1884-ben május 3-án,
1885-ben május 7-én hat darab.

Május 8-ától 18-ig igen hűvös s esős idő következett s e napokon egyetlen példányt sem láthattam; 19-étől fogva azonban ismét rendszeren láttam mind a három párt.

Die Ankunftszeiten des Mauerseglers (*Cypselus apus* L.) in Nagy-Rőcze.

Von 1877 bis 1889 stationirte ich in Nagy-Rőcze (C. Gömör) und betrieb dort ornithologische Beobachtungen und Aufzeichnungen; in Folgendem gebe ich aus meinem Tagebuch die Daten, welche sich auf den Mauersegler beziehen. Dieser Vogel besiedelte auf dem Thurme der evangelischen Kirche vom Jahre 1879—1887 beständig drei Nester, von 1888—1889 vier bis fünf Nester und da der Vogel sobald er ankommt auch sofort auffällt, insoferne er den Thurm lärmend umkreist, ich überdies die Beobachtung stets schon am 20. April begann: glaube ich, dass meine Daten untadelhaft sind.

In Nagy-Rőcze ist das mittlere Datum der 4. Mai; einige Tage früher oder später, das hängt rein von den Witterungsverhältnissen ab. Wenn das Ende des April längere Zeit warm war, kam der Mauersegler früher als normal, im entgegengesetzten Falle später an.

Meine Daten gestalten sich wie folgt:
Ankunft:

1879 Mai 9. (2 Paare, am 13. 1 Paar)
1880 Mai 5.
1881 fiel die Beobachtung aus.
1882 Mai 8.
1883 Mai 8.
1884 Mai 3.
1885 Mai 7. (3 Paare).

Vom 8. bis 18. Mai starke Depression mit kaltem Regen, die Vögel unsichtbar; am 19. erschienen sie wieder.

1886-ban május 11-én,
1887-ben május 2-án,
1888-ban ápril 26-án öt darab,
1889-ben május 2-án.

Őszi elköltözésükre nézve feljegyzéseim hézagosa csak a következő adataim vannak.

Eltűntek a nevezett torony tájáról:

1884-ben július 22-én,
1887-ben július 26-án,
1888-ban július 18-án.

Egyes — bizonyára éjszokról keresztülvonuló — példányt láttam a mezők felett fecskemódra vadászva

1888 július 27-én Nagy-Rőcze,
1880 augusztus 13. Nyustya, Gömör m.

Keszthely, 1894 május 20.

Dr. Lovassy Sándor.

Ebből következik, hogy Nagy-Rőcze földirati fekvését

48° 41' 9" é. sz.
37° 46' 40" k. h.

véve, a sarlósfecske *érkezésének* képlete így alakul:

L. április 26-ikán 1888.
L. k. május 11-kén 1886.
I. 16 nap.
K. május 3—4-ikén.

M. O. K.

Havasi szajkó (*Nucifraga caryocatactes* L.) fészkekről.

Az idén — 1894 — tavaszkor eszközölt kutatások, különösen a havasi szajkó szaporításához oly adatokat nyújtottak, melyeknek közzététele — azt hiszem — nem lesz érdek nélküli.

Habár a havasi szajkó a magas hegységekben meglehetősen gyakori madár, fészke mégis csak az utolsó évtizedekben vált ismeretessé, ami annak tulajdonítható, hogy nagyon korán költ, amikor még a költőhelyek — melyek sohasem

1886 Mai 11.
1887 Mai 2.
1888 April 26.
1889 Mai 2.

In Betreff der Abzugs-Herbst-Daten sind meine Aufzeichnungen lückenhaft und besitze ich nur folgende:

Abzug:

1884 Juli 22.
1887 Juli 26.
1888 Juli 18.

Einzelne, gewiss von Norden kommende Exemplare sah ich nach Schwalbenart über den Fruchtfeldern jagend

1888 Juli 27. in N.-Rőcze,
1880 August 3. in Nyustya.

Keszthely, den 20. Mai 1894.

Dr. Alexander Lovassy.

Hieraus folgt, dass wenn die geographische Position von Nagy-Rőcze

48° 41' 9" N. B.
37° 46' 40" Ö. L.

beträgt, die Formel für die *Ankunft* des Mauerseglers sich wie folgt gestaltet:

F. April 26. 1888,
Sp. Mai 11. 1886,
Sch. 16 Tage.
M. Mai 3—4.

U. O. C.

Die Nester des Nusshäher (*Nucifraga caryocatactes*).

Die ornithologischen Forschungen des Frühjahres 1893 boten besonders zum Brutgeschäft des Nusshäher solche Daten, deren Publication vielleicht nicht ganz ohne Interesse ist.

Obzwar der Nusshäher in den Hochgebirgen ein ziemlich häufiger Vogel ist, wurde sein Nest doch erst in den letzten Jahrzehnten bekannt, was wohl dem Umstande zugeschrieben werden kann, dass der Vogel sehr zeitig, also zu einer Zeit brütet, zu welcher die nie unter tausend